

ความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship)

พลวัต กรอบแนวคิด และการสร้างพลเมืองในศตวรรษที่ 21

ปรเมศวร ธรรมสาร และวิฑิตา หิรัญกุล / การส่งผลกระทบต่อพลเมืองโลก / การส่งผลกระทบต่อพลเมืองโลก

ศตวรรษที่ 21:

เมื่อโลกาภิวัตน์ทำลายพรมแดนรัฐชาติ

การเปลี่ยนแปลง
สภาพภูมิอากาศ

ความเหลื่อมล้ำ

การอพยพข้ามชาติ

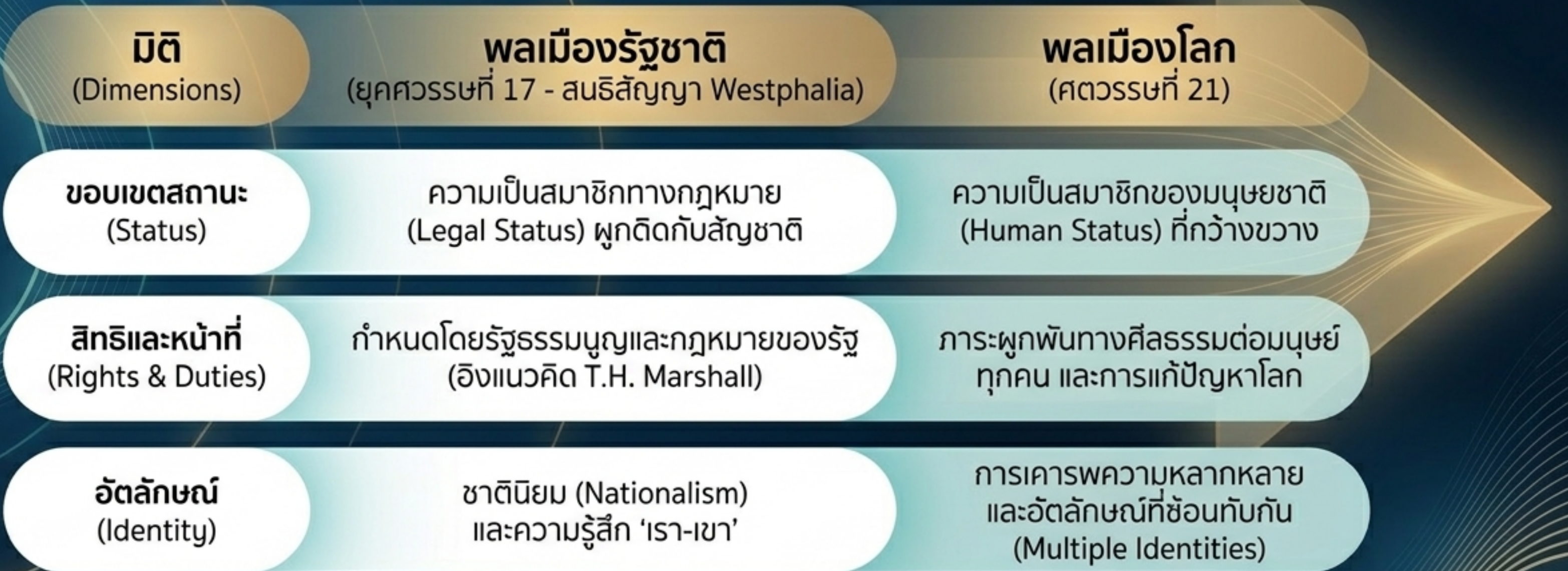
ความท้าทาย

“รัฐชาติเพียงลำพัง ไม่สามารถ
แก้ปัญหาที่เกิดจากโลกาภิวัตน์ได้
อย่างมีประสิทธิภาพอีกต่อไป”

— อังอิงแนวคิดของ David Held (2010)

การเกิดขึ้นของปัญหาข้ามชาติที่ซับซ้อน เรียกร้องให้เกิด
กลไกการกำกับดูแลระดับโลก (Global Governance)
และพลเมืองที่มีสำนึกรับผิดชอบเหนือพรมแดน

วิวัฒนาการสู่ความเป็นพลเมืองโลก: การขยายขอบเขตแห่งความรับผิดชอบ

จักรวาลนิยม (Cosmopolitanism): ปรัชญาแห่งการขยายขอบเขตใจ

Martha Nussbaum (1996) เสนอว่าการศึกษาเพื่อพลเมืองโลกคือกระบวนการ 'ดึงวงกลมเข้าหาศูนย์กลาง' เพื่อให้เรารู้สึกถึงความเชื่อมโยงและความรับผิดชอบต่อชะตากรรมของเพื่อนมนุษย์ทั่วโลก เฉกเช่นเดียวกับที่เราารู้สึกกับคนใกล้ชิด

นิยามร่วมสมัยของ การเป็น ‘พลเมืองโลก’

UNESCO

- การตระหนักรู้ถึงประเด็นโลก
- การรับบทบาทที่กระตือรือร้นในการสร้างสังคมที่สงบสุข มั่นคง และครอบคลุม

Oxfam

- ความมุ่งมั่นเคียงต่อความยุติธรรมทางสังคม
- การทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อสร้างโลกที่ยุติธรรมและยั่งยืน

พลเมืองโลก (Global Citizen) =
สมาชิกของสังคมโลกที่มีความรับผิดชอบ
เคารพความหลากหลาย และลงมือปฏิบัติ
เพื่อแก้ปัญหาโลกอย่างสร้างสรรค์
โดยไม่ละทิ้งรากฐานท้องถิ่นของตน

การศึกษาพลเมืองโลก: แบบอ่อนโยน (Soft) หรือ แบบวิพากษ์ (Critical)?

Soft Approach (แบบอ่อนโยน)

- **ลักษณะ:** เน้นสร้างความตระหนักรู้ มองโลกาภิวัตน์เป็นเชิงบวก เชื่อว่าทุกคนเชื่อมโยงกันอย่างเท่าเทียม
- **ความเสี่ยง:** อาจนำไปสู่การสร้างสมมติฐานแบบอาณานิคม (Colonial assumptions) และการกระทำโดยขาดวิจารณญาณ

Critical Approach (แบบวิพากษ์)

- **ลักษณะ:** วิเคราะห์ระบบโครงสร้างอำนาจ มองเห็นความไม่เท่าเทียม ท้าทายสมมติฐาน และเน้นการไตร่ตรองตนเอง (Reflexivity)
- **เป้าหมาย:** ท้าทายโครงสร้างอำนาจที่ไม่เป็นธรรมอย่างมีจริยธรรม

แนวทางที่มีประสิทธิภาพ (Vanessa Andreotti, 2006): เริ่มต้นจาก **Soft Approach** เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และยกระดับสู่ **Critical Approach** เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่แท้จริง

3 เสาหลักของการศึกษาเพื่อพลเมืองโลก (GCED)

เสาหลักที่ 1: การเคารพสิทธิมนุษยชน (Human Rights)

การเรียนรู้สิทธิมนุษยชนสากล และ
เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยไม่แบ่งแยก

เสาหลักที่ 2: ความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม (Diversity)

การทำความเข้าใจ เคารพ และชื่นชมใน
ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา และวิถีชีวิต

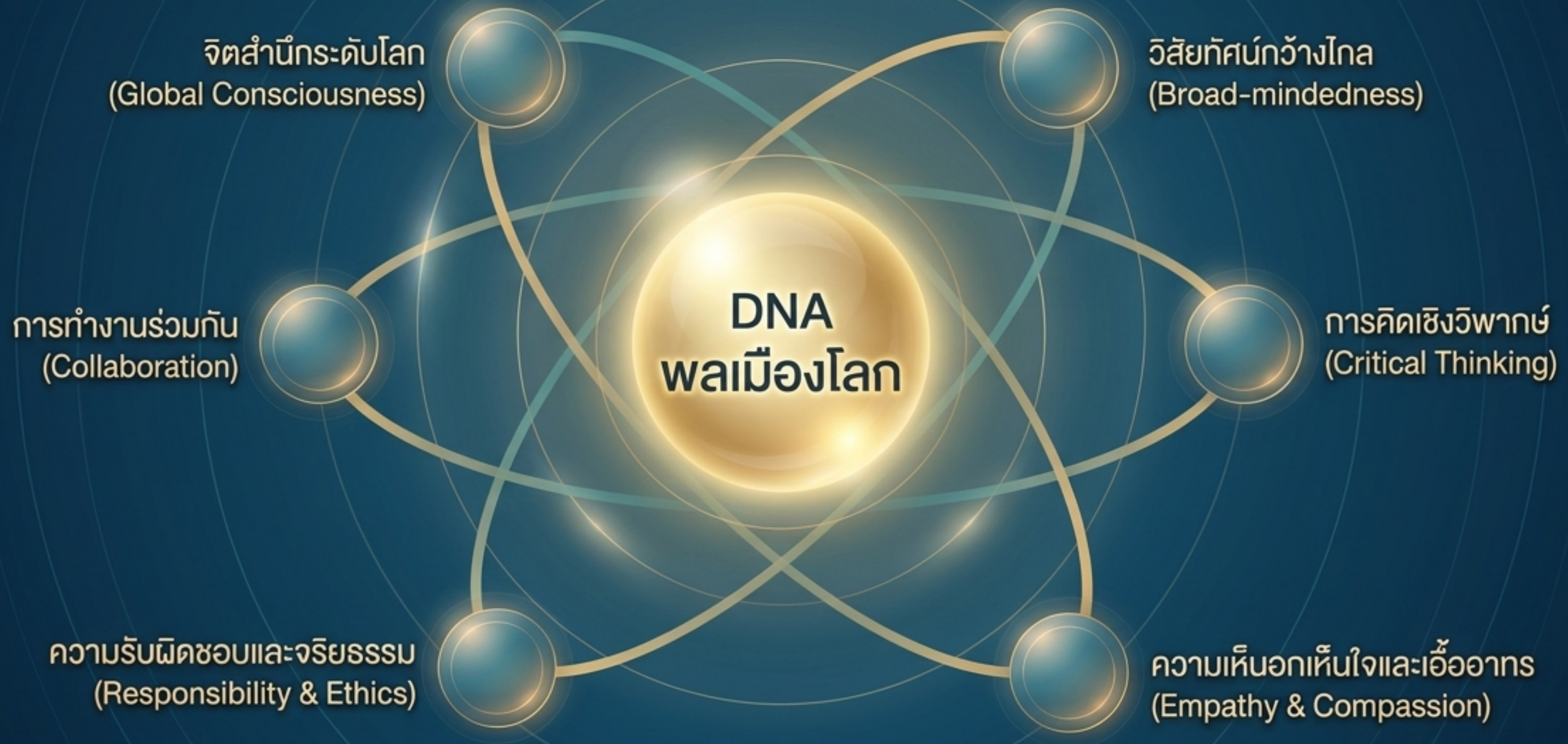
เสาหลักที่ 3:
ความเป็นธรรมและความยั่งยืน
(Justice & Sustainability)
ความเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่นและโลก
และความรับผิดชอบร่วมในการสร้างอนาคต

(อ้างอิง UNESCO, 2015)

มิตการเรียนรู้ 3 ประการ: รากฐานการพัฒนาแบบองค์รวม

DNA ของพลเมืองโลก: 7 คุณลักษณะที่พึงประสงค์

รากฐานทางความคิด: เข้าใจโลกและไตร่ตรองตนเอง

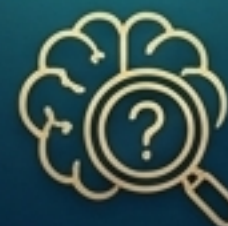
จิตสำนึกระดับโลก

- ตระหนักถึงความเชื่อมโยง (Local-Global)
- เข้าใจว่าปัญหาท้องถิ่นมีมิติระดับโลก และการกระทำของเราส่งผลกระทบต่อผู้อื่น

วิสัยทัศน์กว้างไกล

- เปิดกว้างรับมุมมองที่แตกต่าง
ทนต่อความคลุมเครือ (Ambiguity)
- ****ความอ่อนน้อมถ่อมตนทางปัญญา (Intellectual Humility):**** ยอมรับข้อจำกัดทางความรู้ของตน และระงับการด่วนตัดสิน

การคิดเชิงวิพากษ์

- รู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจที่ซ่อนเร้น
- ****การไตร่ตรองตนเอง (Reflexivity):**** วิเคราะห์อคติและสมมติฐานเบื้องหลังความคิดของตนเอง

รากฐานทางจิตใจ: เชื่อมโยงมนุษย์ด้วยคุณธรรม

ความเห็นอกเห็นใจและเอื้ออาทร

- การพัฒนา 'จินตนาการเชิงเล่าเรื่อง' (Narrative Imagination - Nussbaum): ความสามารถในการเข้าไปนั่งในใจผู้อื่นผ่านเรื่องราวและประสบการณ์
- ข้อควรระวัง: ต้องหลีกเลี่ยง 'อคติแห่งความเห็นใจ' (Empathy Deficit) ที่เลือกปฏิบัติเฉพาะกลุ่มคนที่คล้ายคลึงกับตน

ความรับผิดชอบและจริยธรรม

- Appiah's Moral Obligation: การตระหนักว่าการบริโภคและการตัดสินใจในชีวิตประจำวันของเราส่งผลกระทบต่อเพื่อนมนุษย์และระบบนิเวศ
- รวมถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและการส่งมอบโลกที่ยั่งยืนให้ 'คนรุ่นอนาคต'

รากฐานสู่การปฏิบัติ: การทำงานร่วมกันข้ามวัฒนธรรม

ยอดสุด: ผลลัพธ์ภายนอก (External Outcomes):
การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การเจรจาต่อรอง
และการประนีประนอมในบริบทที่หลากหลาย

ฐานที่ 2: ความรู้และทักษะ (Knowledge & Skills):
เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และทักษะการฟัง
อย่างตั้งใจ (Active Listening)

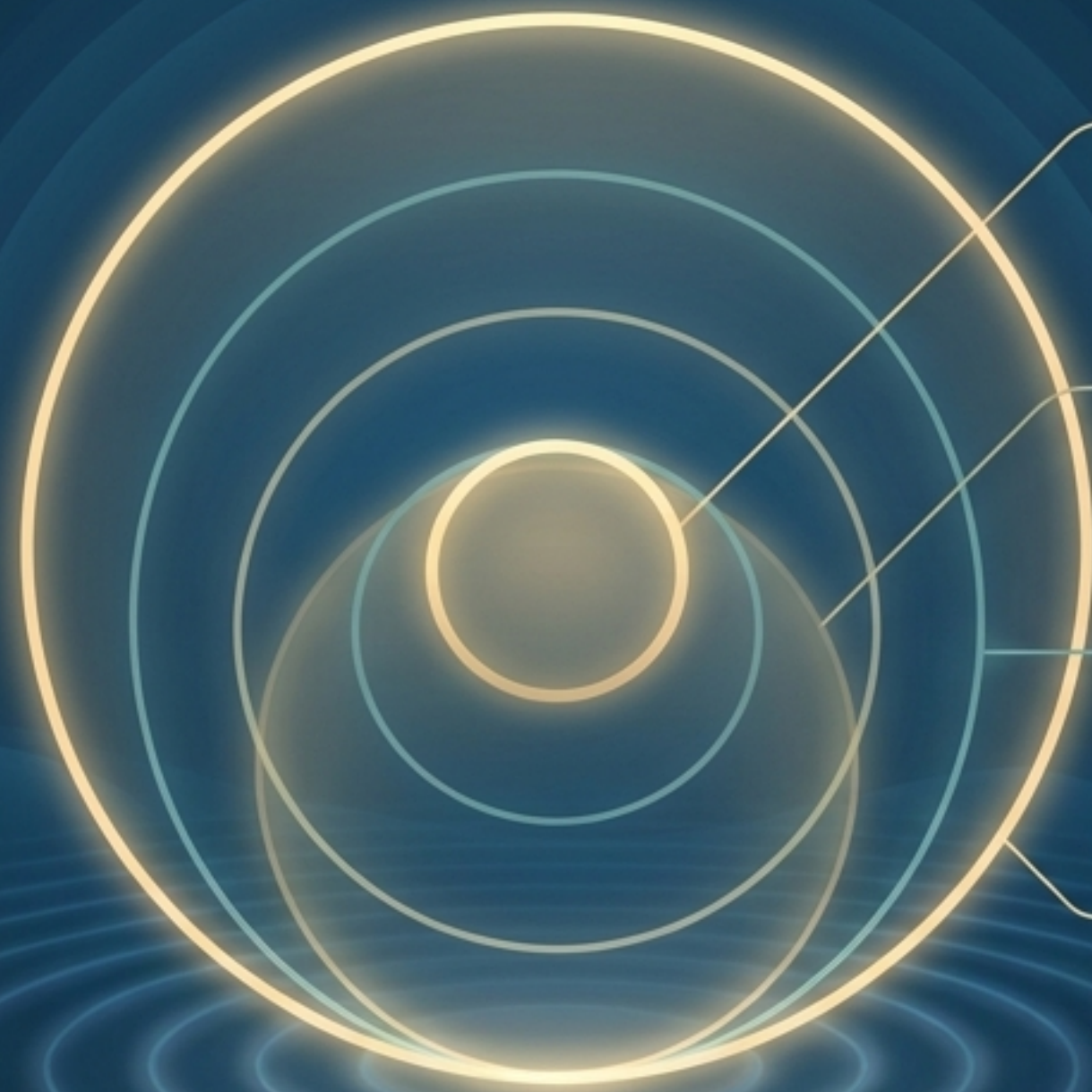
ผลลัพธ์ร่วม: การทำงานร่วมกัน (Collaboration) เพื่อแก้ปัญหาที่
ซับซ้อนเกินกว่าคนกลุ่มเดียวจะรับมือได้

ฐานที่ 1: ทัศนคติ (Attitudes): ความเคารพ เปิดกว้าง
อยากรู้อยากเห็น (รากฐานที่ขาดไม่ได้)
การพัฒนาความและสุทธะบรรณ/เลือกอ่านปฏิบัติเหตุการณ์
และเปิดใจความหลอกความกลัวด้วยคุณธรรม

พลเมือง 4 ระดับ: อัตลักษณ์ที่ทับซ้อนและเกี่ยวพันกัน

- วงในสุด: พลเมืองท้องถิ่น (Local)
- รับผิดชอบชุมชน พึ่งพาตนเอง และแก้ปัญหาในพื้นที่
- วงที่ 2: พลเมืองระดับชาติ (National)
- สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ การใช้สิทธิเลือกตั้ง
- วงที่ 3: พลเมืองระดับภูมิภาค (Regional)
- การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการเมือง (เช่น EU, ASEAN)
- วงนอกสุด: พลเมืองโลก (Global)
- การแก้ปัญหาข้ามชาติ จิตสำนึกต่อมนุษยชาติร่วมกัน

Key Insight: การเป็นพลเมืองโลก ไม่ใช่สิ่งขัดแย้งกับความรักชาติ
แต่คือความสามารถในการตระหนักรู้และสวมบทบาทในทุกระดับอย่างสมดุล

ความเป็นพลเมืองโลก ไม่ใช้การละทิ้งตัวตน แต่คือ “การยกระดับ”

จุดเริ่มต้นที่ท้องถิ่น
(Local Rootedness)

กระบวนการเรียนรู้ 3 มิติ
(สมอง-หัวใจ-มือ)

ผลลัพธ์ระดับโลก
(Global Impact)

“ความเป็นพลเมืองโลก
คือการขยายขอบเขตของความห่วงใย
โดยยังคงเคารพอัตลักษณ์ท้องถิ่น
แต่เพิ่มความรับผิดชอบต่อมนุษยชาติและโลกในภาพรวม”

สุนาาคตที่ยุติธรรม สงบสูง และยั้งยืน

การสร้างพลเมืองโลก
ไม่ใช่เพียงเป้าหมายทางทฤษฎี...

...แต่คือ **ความจำเป็นทางรอด** (Survival Necessity)
ของมนุษยชาติในศตวรรษที่ 21

ความรู้ ค่านิยม และการลงมือปฏิบัติของเราในวันนี้ คือตัวกำหนดโลกที่คนรุ่นต่อไปจะได้รับ